

svět katolickýma očima MONITOR

publicistický čtrnáctideník

ročník XVII., číslo 9

3. 5. 2020 / neprodejné

Z OBSAHU	Akce K: Vzpomínka	02
	Kdy přijde doba post–dukovská?	05
	Náboženská svoboda v nouzovém stavu	14

Piero di Cosimo: Vtělení Ježíše (1505)

Cestou Mariinou

Ty, Panno, nejsi jen jednou z žen, jednou z matek či jednou z těch, co nesou jméno Marie, ty jsi ta, která se pro lidstvo stala matkou našeho Pána. Ty jsi zrodila do světa zasaženého hříchem toho, který je dárce života, a skrze něho povstanou ze svých hříchů myriády ztracených duší a stanou se z nich svatí, Bohu podobní, neboť zakusí, že jsou milováni, a to láskou stravující.

Všichni, kdo jsme, jsme syny či dcerami naší matky. Nikdo si nedal svůj život sám, byla tam ona, byl tam on a Pán požehnal – dal život a při životě zacho-

vává. Bůh byl od prvopočátku rozhodnut svůj lid zachránit za jakoukoliv cenu – protože Jeho láska je maximální, tak stejnou míru má i Jeho oběť. Při zachování lidské důstojnosti byla dána každému člověku možnost stát se člověkem svobodným, nesmrtelným a šťastným.

Byla na světě žena a ta žena byla Bohem osvobozena z otroctví hříchu. Ta žena byla na světě a Bůh ji oslovil a řekl, že ona, ač panna tělem i duchem, se stane branou, skrze kterou přijde ten, který jako jediný zjeví Boha v plné kráse. Bůh vyvolil, člověk uvěřil. Celé tvorstvo hle-

dí na tuto ženu s nadějí. A ona s bází a chvěním před Božím andělem vyřkne své *fiat*, své Ty čiň. A začnou se dít věci veliké.

Děťátko bylo na světě, skrze něj svět má povstat. V lůně Panny je již On. Tím, že je, přivodí radost Janovi, taky ještě nenarozenému, tomu menšímu, tomu, který oznamoval: již nastal čas, sekera udeří a Pán vstoupí. Obrátte se, abyste se z něho mohli radovat, plemeno zmijí.

Do Mariina srdce pronikají meče,

Dokončení na str. 2

Akce K: Vzpomínka

Podle sdělení v českém vysílání Vatikánského rozhlasu ze dne 14. 4. 1980 bylo v dubnu 1950 přemístěno 1 910 českých a slovenských řeholníků, podobně v září téhož roku 10 660 řeholnic.

Ještě i ve čtvrtek 27. dubna 1950 probíhal život v konventu dominikánů ve Slovenské ulici v Olomouci navenek pravidelným rytmem. Ještě i na sklonku dne. Navenek. Věřící, kteří se zúčastnili v lodi kostela Neposkvrněného Početí Panny Marie každodenní mše, viděli jako obvykle desítky řeholníků v lavicích v kněžišti. Do kněžiště – prostoru před mřížkou – se vstupovalo přímo z kláštera, ne přes kostel. Z ulice ani z chrámové lodi tak nebylo vidět skryté ozbrojené postavy v civilu, které v podvečerních hodinách, už před mší, tiše obsadily klášter. Rozestavěly se uvnitř kláštera na rozích chodeb a při dveřích, aby měly plnou kontrolu nad pohybem řeholníků, ale chod bohoslužeb a ostatní projevy života v klášteře měly zůstat až do večera bez viditelných změn.

Řeholníci tedy po mši ještě zpívali kompletář a pak odešli z kněžiště zpět do kláštera – kolem svých nových strážců. Mlčení při cestě chodbami patří k pravidlům klášterního života a nebylo ani tentokrát porušeno, nicméně podtrhovalo jakousi přízračnou atmosféru chvíle. Dvě

Dokončení ze str. 1

jeden za druhým. Když Synu ubližují, trpí, když Církvi ubližují, pláče. Komu z vás můj syn ublížil, že ho bičujete? Co on učinil, že ho křížujete? Proč jste mi ho zabili a zabíjíte? Slzy matky zachraňují lidstvo. Petře, kde jsi? Kdo tu zůstal pod křížem? Jene, pojďme, pochovejme Lásku.

Hrob je prázdný. Syn od Marie odchází k Otci, On nikdy nezklame. Duchu svatý, sestup, ať i já dokážu jít cestou Mariinou. Prosím, jsem tak sám a slab...

*P. Mgr. Ondřej Špinler
administrátor farnosti Sádek*

Foto: Paměť národa

skupiny mužů byly nyní v klášteře vedle sebe, v klidu a tichu, takřka bez jakékoli vzájemné komunikace. Co si asi mysleli důkladně ozbrojení muži o postavách v bílých hábitech s dlouhými růženci? Pokládali nás opravdu za nebezpečné živly, které je nutno zneškodnit pečlivě promyšlenou ozbrojenou operací? Jenže v té chvíli by nebyla asi žádná diskuse možná, takže jedni ani druhí nemohli porozumět smýšlení svých protějšků. Není ostatně vyloučeno, že oni milicionáři měli instrukce s řeholníky nehovořit. Klidný chod života v klášteře ještě chvíli v obvyklém tichu pokračoval společnou večeří. Ale všem se vnucovala otázka, co bude dál. Otázka vyostřená neobvyklými postavami přecházejícími za okny refektáře v šeru klášterní zahrady. Ale také otázka zmírňovaná vírou v Boží prozřetelnost, mentalitou počítající v řeholi předem s životními nesnázemi – a také dobrým občanským svědomím, vědomím až groteskní nepřiměřenosti rafinovaného ozbrojeného zásahu

proti klášteře.

Jenže nedávný proces s řádovými představenými (mezi nimiž byl k 15 letům vězení odsouzen i P. Silvester Braitto OP z olomouckého konventu) poslední důvod ke klidu hodně relativizoval. Přesto je příznačné, že překladatel Nového zákona P. Pavel Škrabal OP, přítomný s ostatními v refektáři, hledě na postavy hlídající na zahradě, vyslovil tiše větu, která svědčila o naději, nejistotě, ale i světské naivitě muže zaujatého zcela jinými problémy: „Oni snad ještě odejdou...“. V té chvíli opravdu nikdo z přítomných kněží, bratří laiků, kleriků a noviců nevěděl, co bude dál. A představený konventu, převor P. Dalmác Žálek OP, při večeři stále ještě chyběl. S ním se měli ostatní olomoučtí dominikáni setkat až po večeři v jiné velké síni kláštera (v Olomouci bylo provinciální řádové studium, kde se připravovali na kněžství dominikánští klerici z celé republiky). Kdosi z představených dal na konci ve-

SLOVO BISKUPA

čeře pokyn, aby se všichni odebrali do svých cel a v určenou hodinu – mohlo to být v osm – přišli do této velké síně.

Atmosféra mlčenlivého klidu v nejistotě pokračovala. Řeholníci nebyli na tuto chvíli tak zcela nepřipraveni. Věděli, že členové některých jiných řeholních domů, mimo jiné konventu dominikánů ve Znojmě, byli náhle někam odvezeni už před čtrnácti dny, v noci z 13. na 14. dubna. Na to dali řádoví představení novicům na uváženou, zda nechtějí v pokoji a vzájemné dobré vůli odejít z kláštera domů, jelikož dosud nejsou k řádu vázáni. Ale všichni se rozhodli setrvat. Později – patrně vzhledem k možnosti, že bude nutno nedobrovolně opustit společný dům – dostal každý člen konventu hotovost 300 korun; jednotliví řeholníci u sebe jinak zásadně peníze neměli. A když byl převor P. Dalmác povolán na jakési jednání do Prahy, konaly se v kapli kláštera dlouho do noci společné prosebné modlitby, jichž se střídavě účastnily různé skupiny řeholníků.

Mezitím se úplně setmělo. Před řeholníky shromážděnými ve velkém sále se konečně objevil otec převor, sám už zpola zajatec. Přišel v doprovodu pána v civilu, jehož představil – jakéhosi státního zmocněnce. Ale usmíval se a celým svým chováním se snažil ostatním dodat odvahy a klidu. Řekl, že v průběhu svého jednání v Praze byl postaven před rozhodnutí, která přesahují jeho pravomoc, a že budeme mít sami příležitost se k nim vyslovit. Zmocněncova řeč byla po věčné stránce směsí slibů a hrozeb, v tónu převažovaly spíše sliby. Státní orgány se prý rozhodly „navrátit církevní řády jejich původnímu poslání“ a sami řeholníci s tím mají hlasováním vyslovit souhlas. Nebudou-li souhlasit, potom prý nic nezaručuje. Hrozba byla zřejmě záměrně neurčitá, ale hodně neurčité bylo i to, jak mělo vypadat to „navrácení původnímu poslání“. Otec převor, který už věděl více, mluvil velmi zdrženlivě, bez náznaků varování nebo nátlaku. Myšlenka hlasování ani převorův postoj nebyly tak překvapující vzhledem k demokratickým prvkům v řádových stanovách dominikánů. Představení jsou totiž voleni, a to na stanovenou dobu, mají vymezené pravomoci, o závažnějších rozhodnutích se bratři

mají radit atp. Ovšem otázka nastolená světskou mocí už ze stanov vybočovala. Po technické stránce spočívalo tajné hlasování ve vhození bílé nebo černé kuličky do urny. Potřebné pomůcky byly v sále po ruce, užívalo se jich k volbě řádových představených i k hlasování o prospěchu kleriků při zkouškách apod.

„Hlas lidu“ touto cestou vyjádřený vyzněl přesvědčivě, i když ne jednomyslně, proti zmocněncovým návrhům. Ten dal po sečtení hlasů suše na srozuměnou, že státní orgány tedy přebírají další běh věci do svých rukou a že se všichni mají připravit k brzkému odjezdu. Toto radikální rozuzlení bylo pro řeholníky překvapením. Menšina před chvílí přehlasovaná svědčila o tom, že všichni byli situací zaskočeni a nebyli předem domluveni, tím méně „zpracováni“. /Ostatně mnohem zřetelnější plebiscit noviců před několika dny vyzněl bezvýhradně pro pokračování řádového života./

Náhly noční přesun se dál bez souhlasu představených, proti projevenému hlasu většiny členů konventu a bez vlastního rozhodnutí nebo jen informovaného souhlasu kohokoli z řeholníků. Pohnuté shromáždění ve velké síni bylo zakončeno zpěvem: řeholníci poklekli a zpívali dominikánským nápěvem *Salve Regina* – dnes už podruhé, neboť zpěvem této mariánské antifony končí každodenní společný kompletář – modlitba na závěr dne. Potom se bratři většinou opět rozešli do svých cel, ale ne ke spánku, nýbrž k balení. Neosvětlené autobusy čekající na klášterní zahradě neslyšel přijíždět nikdo, ačkoli některé cely měly okno do zahrady: musely tedy přijet už předem. S sebou si řeholníci odváželi především bohoslužebné knihy, roucha a náčiní, v osobních zavazadlech (hábity, breviáře) i zvláště na nákladním autě (ornáty, misály a další bohoslužebné předměty). Na místě ovšem musela zůstat rozsáhlá klášterní knihovna, sloužící mimo jiné studiu a přípravě kleriků. Z majetku ozbrojení strážci hned zabavili např. předem rozdané peníze v hotovosti: každý měl odevzdat oněch 300 Kčs. Noví velitelé žádali, aby ozbrojení strážci drželi peníze vybrané od řeholníků viditelně v otevřené ruce. Ostražitost se tedy nevztahovala jenom na strážené...

V Církvi její nauku, evangelium, přikázání, tradici je možné považovat za její „zlatý“ poklad. Tím, jak se objevuje jeho drahocennost, jeho cena neklesá, ale stoupá. Když klesá, je to vždycky znakem krizové situace. Někdy ale může ten poklad také někdo ukrást, ukrýt, neprávem si ho přisvojit. Když se podíváme na graf vývoje ceny zlata v čase, vidíme, že jeho cena s menšími výkyvy stále stoupá. Čím je to způsobeno? Kromě jiného i tím, že zlato je prakticky nezničitelné. Dá se rozpustit, to znamená zničit (podle současných poznatků) jen v jedné chemikálii. Do zlata se často vkládá ekonomická jistota, či aspoň naděje. Přinejmenším dočasná. Podobně ani principy křesťanské morálky nemohou být dočasně, nemohou se zničit, i když o to v minulosti, ale i v současnosti, usilovaly a usilují mnohé síly. Ty snahy jsou stálé a konstantní. Tak lehce nezaniknou. Každý poklad se potřebuje jen z času na čas trochu očistit, když na něj padlo příliš mnoho prachu. Protože morálku u jednotlivce může znečistit i zničit jen vědomý a dobrovolný hřích, vědomé a dobrovolné přestupování Božího příkazu, lidská pýcha a arogance. Proč je tedy dnes ve světě, v jeho společenstvích tolik zla a hříchu? Protože v tomto materiálním světě vládne zlý jednostranný duch egoismu. On ho má v moci, on je jeho pánem. Ježíš nás osvobodil ze smrti a seslal svého Ducha. Dal nám svobodu. Nějak jsme dlouho nepochopili, že naše vykoupení spočívá ve svobodném spojení těla a ducha, ne v jejich rozdělení či oddělení. Jen s láskou přijaté utrpení a bolest spojuje tělo i ducha. Když chceme jít za Ježíšem, musíme zapřít sami sebe a vzít svůj kříž (srov. Mk 8,34). Zapření většinou představuje nějakou duchovní bolest a kříž fyzickou. Jen když to spolu přijmeme a budeme se tím řídit, objevíme pravý poklad, nezničitelný zlatý poklad křesťanství.

+Ladislav Hučko

Mons.ThDr. RNDr. Ladislav Hučko, CSC., apoštolský exarcha řeckokatolické církve

A. Birckhardt podle J.J.Dietzlera, Broumovský klášter před rokem 1748

Kolem půlnoci byli už bratři v bílých hábitech s nevelkými zavazadly usazeni v autobusech společně s dostatečným ozbrojeným doprovodem. Zanedlouho celá kolona vyrazila ztichlým městem do tmy. Cíl nebyl oznámen. Hodiny jízdy po tmě. Krátké zastavení kdesi v lese (stále s bdělou ostrahou). Za svítání už se dala rozpoznat některá místa, jimiž autobusy projížděly: Dobruška, Náchod... Když jsme konečně dorazili na rozlehlý dvůr mohutného benediktinského kláštera v Broumově, byl už den, pátek 28. dubna, v dominikánském řádovém kalendáři svátek sv. Petra mučedníka.

Rozlehlý broumovský konvent se stal jedním ze soustředovacích klášterů pro stovky řeholníků jiných řádů a kongregací: redemptoristů v černém a premonstrátů v bílém, hnědě oděných kapucínů, dále školských bratří atp. Soustředění bylo zároveň internací s důkladnou a bdělou ostrahou; navíc i denní program byl z velké části určován novými veliteli. Řeholníkům byly přidělovány různé práce – první z nich bylo vyklízení velké klášterní knihovny, jejíž bohatství bylo hned v prvních dnech odváženo neznámo kam. Pak někteří pracovali na zahradě, v kuchyni, pomáhali při drobných

stavebních úpravách apod. Ale izolace řeholníků od okolního světa zůstávala důsledná a zdařilá. Návštěvy příbuzných byly povoleny až po čase, a byly ostražitě sledovány. Snad nikdo nevycházel za prací ven. K některým málo kvalifikovaným pracím byl materiál přivážen do kláštera. Tak měla část řeholníků po nějakou dobu čest vyhledávat a označovat vady materiálu na štůčcích látky v budově někdejšího benediktinského gymnázia (v areálu kláštera), kde kdysi studovali Balbín, Jirásek a jiní o národ zasloužilí odchovanci broumovských otců benediktinů.

O tom, jak byl vlastně míněn „návrh řádů k jejich původnímu poslání“, se lze jen domýšlet. Bohoslužby, společné chórové modlitby a zpěv, ba i exercicie pokračovaly vcelku nerušeně. Velký klášterní chrám svatého Vojtěcha s postranními kaplemi k tomu poskytoval jednotlivým řádovým rodinám jakž takž dostatek místa. Ale odpadla specifická náplň činnosti zejména kněží a kleriků: duchovní správa, kázání a misie, vyučování, přednášky a publikační činnost – vůbec služba řeholních společenství ostatním věřícím a celé společnosti. Bez knihoven, přednáškových síní a dalších chybějících předpokladů nebylo také možno pokračovat ve studiu,

kteří patří k základním povinnostem kleriků i členů některých řádů, např. dominikánů. Tím méně přicházelo v úvahu získávání a výchova řádového dorostu. Celá perspektiva do budoucna byla nejistá.

Ze začátku společného života v Broumově stojí ještě za zmínku jakési školení, které – spolu s oním hlasováním před odjezdem – snad něco naznačuje. Přednášky či proslovy, které měly řeholníkům ukázat správnou orientaci, byly překvapivě neinformované. Vyznívaly asi v tom smyslu, že prostí řeholníci byli v kláštře svými představenými ovládnuti, a nyní je jim dána možnost se z tohoto pouta vymanit. Po několika dnech zřejmého nesouzvuku těchto projevů se skutečnou mentalitou řeholníků a po jejich dotazech a námitkách náboženského a kulturního rázu, s nimiž si referenti nevěděli rady, toto původní školení ustalo. Následovaly jen jakési všeobecné politické desetiminutovky, konané při ranním společném nástupu řeholníků na klášterní nádvoří. Pro většinu nových obyvatel trvala internace v broumovském kláštře jen několik měsíců. Nejprve byli představeni náhle odvezeni zvláště do želivského kláštera, k podzimu velká část řeholníků mezi dvaceti a čtyřiceti roky věku nastoupila vojenskou službu (beze zbraně – u PTP, ale na více než tři roky), někteří bratři, zejména laici, odešli budovat přehradu na Klíčavě atp. Proti rozdělování a odvážení měli ovšem řeholníci námitky, ale těch se nedbalo. Jednotlivé klášterní komunity a celé řeholní společnosti byly postupně rozděleny a rozptýleny. Ale i po letech prosvětluje tyto vzpomínky duch bratrství a pospolitosti, který se za broumovského zajetí projevoval ve společné liturgii i v každodenním soužití.

Dr. Václav Frei

RNDr. Václav Frei, CSc. (*1930–†2011) fyzik (Ústav pevných látek Akademie věd ČR), katolický myslitel, publicista a překladatel

KDY PŘIJDE DOBA POST-DUKOVSKÁ?

Kardinál Dominik Duka koncem dubna oslavil své 77. narozeniny. Znovu se tedy vynořila otázka, jak to bude s jeho setrváním na svatovojtěšském stolci.

Není žádným tajemstvím, že podobně jako jistá část společnosti čeká na smilování v podobě nového prezidenta, určitá část českých katolíků, a vlastně především křesťanů, vyhlíží nového pražského arcibiskupa.

Zájem o obsazení pražského svatovojtěšského stolce je logický: váže se s ním titul primase a metropolitě českého, výhledově pak i funkce předsedy České biskupské konference a časem snad i kardinálský klobouk. Tedy nejsilnější figura české církve. Pražský arcibiskup bývá tradičně veřejností vnímán i jako šéf českých věřících vůbec. O to se zasloužily silné osobnosti v úřadu pražského arcibiskupa z minulosti – od arcibiskupa Kordače, Berana, Tomáška až po kardinály Vlka a Duku. *De iure* tomu tak samozřejmě není, nicméně symbolika s funkcí spojená tomu tak chce a s touto myšlenkou se do určité míry ztotožňují i nekatolíci. Trochu jedovatě by se pak chtělo i poznamenat, že nebýt kardinála Duky a papeže Františka, tak v časopisu *Protestant a Kostnických jiskrách* není o čem psát...

Manévry kolem nového arcibiskupa začaly už krátce před jeho 75. narozeninami, kdy byl podle kanonického práva povinen zaslat papeži rezignační dopis. Kazatel Tomáš Halík se například nechal už v listopadu 2017¹ slyšet, že Dominik Duka pravděpodobně odejde v průběhu roku 2018 do „zaslouženého důchodu“ a že je třeba se připravit na „dobu post-dukovského českého křesťanství“. Slovíčka „českého“ a „křesťanství“ je třeba podtrhnout, protože jasně naznačuje logiku těchto úvah, avšak každé samostatně a něco jiného.

Liberální část církve sázela zejména na svou představu papeže Františka, kte-

Foto: Betty Hornikova / Člověk a Vira

* – Už jste papeži Františkovi doporučil nového kandidáta na místo pražského arcibiskupa?

Před dvěma lety, když kardinál Dominik Duka dosáhl věku 75 let, předložil papeži Františkovi svou rezignaci, Svatý otec jej požádal, aby ve svém úřadu pražského arcibiskupa zůstal a žádné časové omezení nestanovil. Proto ještě proces jmenování jeho nástupce neprobíhá. Až dostanu z Říma instrukce, začnu onen proces a konzultace, které povedou k nalezení kandidátů.

rý by na arcibiskupském stolci nenechal konzervativního arcibiskupa déle, než je nutné. Myšlenka byla jednoduchá: dáme Vatikánu sérii občanských projevů najevo, že tu Duku už nechceme a do května bude hotovo. Teorii rychlé změny na arcibiskupském stole nahrávala i skutečnost, že tehdejší papežský nuncius Leanza byl stejný ročník jako kardinál Duka. Jevilo by se tedy jako vysoce logické, aby nuncius uzavřel své sedmileté působení v českém prostředí výběrem nového arcibiskupa, zvláště v situaci naléhavého volání českého křesťanství, aby se situace neprodložovala. Stačí se podívat na seznam petentů pod proslulým dopisem

„Stovky věřících“ papežovi². Katolíka aby tam jeden pohledal.

Takhle jednoduše to však ve Vatikánu nefunguje. Občanské iniciativy pak už vůbec. Nový nuncius Charles Balvo, jmenovaný na podzim 2018, navíc nevypadá, že by s výběrem arcibiskupa spěchal. Ve skutečnosti se netají tím, že ani nevybírání. Když se na jaře 2019 nechal pro *Deník N* slyšet³, že pro výměnu na pražském

1 https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/profesor-reaguj-na-dukuv-dopis-okamurovi-hanba-rika-putna-20171114.html

2 webová stránka odduka2018.cz ale již nefunguje

3 * <https://denikn.cz/100621/musime-sexualni-zneuzivani-jasne-odsoudit-a-chronit-obeti-ne-cirkev-rika-papezuv-velvyslanec-v-cesku/?ref=tema>

arcibiskupském stolci zatím není důvod a že kardinál Duka tu může být třeba i do osmdesáti, bylo to bráno ještě jako žert. O rok později, v rozhovoru pro magazín *Hospodářských novin Ego!*⁴ na otázku po novém pražském arcibiskupovi odpověděl ještě pregnantněji, tedy že nehledá nejenom on, ale ani papež. Působivé pak je, že si papežský nuncius tato sdělení šetří pro výkladní skříň české progresivní levice, tedy nakladatelství *Economia* a *Deník N*.

Co nám tedy nuncius sděluje? Že jakmile dostane pokyn z Vatikánu, začne oslovovat vytipované kandidáty. Poté sestaví tzv. terno se třemi jmény, ke kterým se bude vyjadřovat několik instancí. Pokud by vše šlo hladce, jedná se o proces na necelý rok. Nicméně to se u takto exponované volby nedá předpokládat. Nějaký čas pak představuje i prodleva mezi jmenováním a uvedením do úřadu.

Suma sumárum, pokud by Vatikán začal jednat nyní, dříve než roce 2021 tu nový pražský arcibiskup zcela jistě nebude, a to ani v případě, že by kardinál Duka v úřadě skončil ze své vůle. Rok 2022 se jeví reálněji, byť i to je z výše uvedených důvodů velmi pochybné. Doby „post-dukovské“ se tedy podle všeho „dočkáme“ až kolem roku 2023, kdy

4 03.04.2020 *ego!* – Vladimír Ševela – Miroslav Zelenka (<https://ego.ihned.cz/c1-66744370-charles-balvo-pandemie-neni-trest>)

Apoštolský nuncius v České republice Charles Daniel Balvo. Foto: Betty Hornikova / Člověk a Vira

Dominik Duka dovrší osmdesát let. To se kouzlem nechtěného (v kontextu výše uvedených úvah) budeme pomalu nacházet zároveň už i v době „post-zemanovské“. A mělo by to svou logiku, protože nový prezident z podstatné míry nastaví i nový společenský diskurz. A ten, jak dal Vatikán v minulosti svými kroky několikrát najevo, se respektuje. Ne přímo se tak dostáváme i k odpovědi na otázku, jaký bude nový český primas a pražský arcibiskup, ač zatím nekonkrétní.

Otázkou jen zůstává, jak si svůj takřka dialektický rozpor úvah o papeži

Františkovi a následné reality vyloží určitá část „českého křesťanstva“. Být prorokem je občas hořký úděl.

Josef Nerušil

Mgr. Josef Nerušil
Osobní PR, Arcibiskupství pražské

Z nabídky nakladatelství a knihkupectví PAULÍNKY

NAKLADATELSTVÍ PAULÍNKY • Jungmannovo nám. 18, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 818 757, on-line knihkupectví: www.paulinky.cz, objednavky@paulinky.cz

Jacques Philippe: Hledej pokoj a zůstávej v něm

Bůh je Bohem pokoje. Často se zneklidňujeme a chceme všechno vyřešit sami, ačkoli by bylo účinnější zůstat pokojně před Božím pohledem a nechat jej jednat, s moudrostí a mocí nekonečně větší, než je ta naše.

Brož., 104 s., cena 129 Kč, 3. vydání

Jacques Philippe: 9 dní modliteb za vnitřní pokoj

Během této novény prosíme o milost, abychom získali do svého srdce Boží pokoj, a to hlubším způsobem, hojněji, abychom byli schopni předávat ho lidem kolem sebe.

Brož., 80 s., cena 95 Kč

... ET SUBSTANTIALITER

Církevní právo vykazuje obdivuhodnou pružnost mj. díky nástroji zvanému dispens. Kanonický zákon sice nadále platí, ale v konkrétních jednotlivých případech může být pro své adresáty „zrušen“.

Hromadný až spektakulární účinek dispense právě zakusili a dosud zakoušejí naši katoličtí věřící plošným osvobozením od tzv. „nedělní povinnosti“ účasti na mši svaté. Jednou z hlavních podmínek udělení dispense je, že se jedná o zproštění od zákona stanoveného církví, nikoli od samotného zákona Božího. Udělit dispens z nedělní povinnosti proto předpokládá, že tento závazný předpis si stanovila sama církev, neobdržela jej od samotného Pána. S nedělní eucharistií je to však poněkud složitější. Pokud by šlo jen o čisté církevní předpis, znamenalo by to, že by církev mohla s tímto předpisem libovolně disponovat, například přeložit nedělní povinnost na jiný den v týdnu. Je však zřejmé, že k tomu by se církev nikdy nechýlila. Praxe prvotní církve, osvědčená ve zřejmých náznacích již v Novém zákoně, je vnímána jako závazná, převyšuje tedy následnou „svobodnou“ církevní normotvorbu, díky níž byly například stanoveny zasvěcené svátky s obdobně povinnou účastí věřících, jako je tomu o nedělích. Navíc je nedělní slavení eucharistie posíleno příkazem Páně z večeradla „to konejte na mou památku“, a rovněž zjevením vzkříšeného Pána „prvního dne po sobotě“. Sečteno a podtrženo: jako den Páně určený ke slavení eucharistie byla bezesporu již na samém počátku působení církve „ustanovena“ neděle, a to Duchem, který i v tomto případě uváděl církev „do celé pravdy“ (srov. Jan 16,13).

Udílení dispense od tohoto pro život církve tak zásadního úkonu vyžaduje nejen odpovědnost vůči světským autoritám, které pečují o „tělesné blaho“ občanů, nýbrž především vůči věřícím, jimž církevní kodex přiznává: „Křesťané mají právo obdržet od pastýřů církve pomoc z duchovních hodnot církve, hlavně z Božího slova a svátosti“ (CIC, kánon 213). V této souvislosti jsme se stali svědky dvou extrémů. Zejména některé skupiny pravoslavných

Foto: Dominik Novak / Člověk a Víra

Bohužel jsme se setkali se snahou stát se menšími a předem se vzdávat i toho, co ani nebylo zakazováno.

křesťanů vzdorovaly drakonickým státním opatřením s odůvodněním, že sama eucharistie je „božským lékem“ a nikdy se údajně nestalo, že by se křesťané při účasti na ní nakazili. Z katolické strany jsme se setkali bohužel někdy s opakem, totiž snahou „stát se menšími a ještě menšími“

a předem se vzdávat i toho, co ani nebylo světskými autoritami zakazováno a co by bylo nadále možné i prospěšné pro „spásu duší, která musí být nejvyšším zákonem v církvi“ (srov. CIC, kánon 1752).

K tomu se následně přidružila ještě argumentace typu „z nouze ctnost“. Za-

znělo až příliš mnoho nepokrytě nadšených hlasů, že věřící jsou údajně rozmazlováni „svátostným servisem“, takže dobře jim tak, když zůstanou doma a začnou si hlouběji uvědomovat, proč do kostela chodí. Tento nouzový stav má tak znamenat úžasnou a nečekanou novou příležitost. Díky absenci účasti na eucharistii se věřící začínou doma modlit – jako by snad domácí modlitba neměla jít ruku v ruce s účastí na mši svaté nebo jedno vylučovalo druhé. Zcela nepřípadně se tak aplikuje Pánův příslib „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (srov. Mt 18,20). Rovněž se prohlubuje neblahý dosavadní trend, podle něhož účast na mši svaté nahradí sledování přenosů. Je tak otázkou, co by po rozvolnění zákazů návštěv bohoslužeb mělo přivést věřící opět zpátky do kostelů.

Zde je problém v tom, že věřící sice „rozumí česky“ liturgii přeložené do češtiny (o latinském originálu mnozí ani nevědí), ale někdy spíše ke své škodě. Myslí si o to více, že mše je především službou pro ně, že ji vlastně Bůh „nepotřebuje“. Podle této představy je mše především společné setkávání lidí, proto se tolik hovoří o „návštěvnosti“ kostelů, obdobně jako se hovoří o návštěvnosti koncertů a divadel. I tyto kulturní produkce jsou ušlechtilé, ale nejsou nezbytné, takže proč pravidelně navštěvovat kostel? Podle této logiky koná také kněz veřejnou produkci: musí pro věřící pěkně odsloužit, mile se na ně usmívat, něco podnětného říci v kázání a vymýšlet atraktivní novinky, aby „obecenstvo“ přicházelo.

Kde se ale řekne, že mše svatá především není „lido–služba“, nýbrž skutečná Boho–služba? Že se v ní stále koná Kristovo dílo vykoupení a Kristus se zde tajuplným způsobem obětuje Otci? Právě to se děje stále znovu na oltáři při každé mši svaté. Vykupitelská oběť kříže se v ní soustavně aktualizuje. Při tomto úchvatném mystériu nejde o to, že se „tady spolu tak pěkně scházíme“, že se „aktivně účastníme“. Účastnit se je třeba především niterně, teprve pak jsou případné projevy aktivní účasti hodnotné a nestávají se samoučelným aktivismem. Je to totiž sám moment eucharistického proměňování, který má být pro věřící magnetem, jenž je stále znovu přitahuje a který ne-

Foto: © _frantisek_ingr / Člověk a Víra

Sám moment eucharistického proměňování má být pro věřící magnetem, který nelze ničím nahradit. Nic takového věřící nemají při domácích modlitebních setkáních.

lze ničím nahradit. Nic takového nemají a nemohou věřící mít například při domácích modlitebních setkáních.

Eucharistickou přítomnost Kristovu ve mši svaté charakterizoval tridentský koncil třemi přívlasky. Kristus je v Eucharistii přítomen vpravdě (*vere*), skutečně (*realiter*) a podstatně (*et substantialiter*). Rozhodující je onen poslední znak. Jistě i tam, kde jsou shromážděni „dva nebo tři“, je Kristus přítomen vpravdě – *vere* a také skutečně – *realiter*. Avšak Kristova eucharistická přítomnost je již zábleskem jeho příchodu na konci věků, je to osobně též Kristus, který dosud „sedí po pravici Otce“. Jeho eucharistická přítomnost je tedy osobní, bytostná, ano: je podstatná – to chce vyjádřit termín *substantialiter*. Čím více budou věřící vyučováni a upevnováni právě v tomto porozumění samotnému základu oběti mše svaté, tím více si budou uvědomovat, co ztrácejí, pokud se eucharistické oběti nemohou účastnit. To Boží, co se při Eucharistii děje, je neporovnatelně více než to, jak bude pan farář kázat, jak vsřičně pro nás vše uspořádá, ba více než to, zda mohou či nemohou přistoupit ke svatému přijímání...

Je to tedy paradox: čím více budou věřící vnímat především Kristovo sebeobětování Otci za nás, které se ve mši

svaté stále znovu děje, tím více bude mše svatá i skutečnou službou pro lid. Kněží v prázdném kostele, obrácení čelem k lavicím, do nichž si poskládali cedulky se jmény či fotografiemi svých věřících, snad pochopí do hloubky nauku církve a uznají, že cedulek není zapotřebí, vždyť Eucharistie je především „úkonem Krista a jeho Církve“. Čím více i kněží budou vnímat eucharistii především jako úkon Kristův a nebudou pohrdat také slavením „soukromých“ mší, tím účinněji budou opět po uvolnění restrikcí vtahovat věřící do tajuplného dění na oltáři. Teprve když se dá to, co je Božího, Bohu, je možno účinně a s opravdovým užitkem sloužit Božímu lidu.

P. Stanislav Příbyl

Doc. JUDr. Stanislav Příbyl,
Ph.D., Th.D., J.C.D.

rektor kostela Nanebevzetí Panny Marie na Karlově v Praze, promotor justitiae a soudce Metropolitního církevního soudu

TRADICE OTCŮ

ŽENSKÝ DIAKONÁT

V minulém čísle časopisu *RC Monitor* jsme na str. 3 uvedli převzatou zprávu redakce *Radia Vatikán*, která se týkala jmenování studijní komise pro ženský diakonát. Poslední odstavec této zprávy vyvolal právem čtenářské reakce, které upozornily na zavádějící sdělení. Přinášíme tedy prostřednictvím P. Jana Houkala objasnění.

Malá poznámka k otázce vztahu jáhenství a všeobecného kněžství a otázky jáhenek

Nejprve nepatrná poznámka o jáhenství jako takovém:

Jáhenství (diakonát) je součástí svátosti svěcení, tedy součástí *sacramentum ordinis*, a to jako „nekněžský“ stupeň této svátosti. Jáhen (*diaconus*) tak skutečně není kněz (*sacerdos*) ve smyslu svátostného neboli služebného kněžství, knězem v tomto smyslu je jen biskup a kněz. To vyjadřuje známá formulace, že jáhen je svěcen (a tím pádem určen, ordinován) „ke službě“, nikoli ke kněžství. Vyplývá to z toho, že svátostné kněžství (*sacerdotium sacramentale*) spočívá především ve svátostném svěřeni (Kristovy) svátostné moci, především ve vztahu ke všem svátostem vyžadujícím kněze, zvláště pak ve vztahu k eucharistii a svátosti smíření. Přesto je jáhenství, svátostný diakonát součástí tohoto posvátného řádu, *ordo*, tedy součástí svátosti svěcení. To vyplývá z Písma, dějin církve i z jejího učení.

Co se týče jeho vztahu ke všeobecnému kněžství:

Všeobecné kněžství všech pokřtěných (věřících) spočívá v tajemném podílu na Kristově oběti, v ponoření do jeho smrti a vzkříšení, ve schopnosti se k této Kristově oběti sebeobětí tajemně připojit, v uschopnění k účasti na svátostech, k jejich přijímání, zvláště pak k účasti na eucharistii jakožto základní křesťanské bohoslužbě. Jáhenství (jako celá svátost svěcení) tak ze všeobecného kněžství da-

ného křtem také vyplývá. Tento vztah se totiž týká všech svátostí, protože všechny svátosti křest předpokládají a – podle té které svátosti – křestní milost buď upevňují (břimování), živí (eucharistie), očisťují (zpověď), uzdravují a posilují v ohrožení života (pomazání nemocných), specificky určují pro život manželský (manželství), anebo právě uschopňují ke specifické službě posvátného řádu (svátost svěcení), či přímo dávají svátostnou moc (v kněžských stupních této svátosti). V tomto smyslu je *sacramentum ordinis* svátostí, která specifikuje existenci pokřtěného – formou nezrušitelného znamení (*character indelibilis*), a to podle stupně této svátosti (biskup, kněz, jáhen). Jáhenství uschopňuje „ke službě“ vlastní jáhenskému stupni. Pokud se tedy odvozením jáhenství z všeobecného kněžství všech pokřtěných myslí obecný princip týkající se všech svátostí, je to zcela v pořádku. Pokud se tímto dovozením chce zdůraznit „nekněžskost“, je to asi také možné (nic proti ničemu), nicméně toto odvození poněkud postrádá smysl, protože specifická jáhenství je prostě odvozená od svátosti svěcení, jejímž je jáhenství součástí jako její stupeň, a ne od samotného křtu. V žádném případě však nelze z „odvození“ jáhenství od všeobecného kněžství dělat jakékoli závěry ohledně (ne)možného svěcení žen na „jáhenky“: jednak jáhenství jako specifický stupeň svátosti takto odvoditelný prostě není a jednak otázka „jáhenek“ s tímto odvozováním nemá nic společného.

Všeobecné kněžství všech pokřtěných (věřících) spočívá v tajemném podílu na Kristově oběti, v ponoření do jeho smrti a vzkříšení.

Ze spisu „O jednotě církve“ (*De catholicae Ecclesiae unitate*), nejobsáhlejšího díla sv. Cypriána, biskupa a mučedníka (†258): **Caput VII. Tunica indivisa Christi praefigurabatur unitas Ecclesiae**

Tato závaznost jednoty, toto pouto nerozvížitelné svornosti se prokazuje, když v Evangelii tunika Pána Ježíše Krista se neděli ani netrhá, ale komu z losujících o šat Kristův připadá, přijímá šat neporušený, a jest v (jeho) majetku netknutá a nerozdělená. Praví o tom Písmo: „O tunice však, poněvadž nebyla od vrchu sešívána, ale veskrze utkaná, se domluvili: Neroztrhejme ji, ale losujme o ni, čím má být.“ (J 19, 23, 24)

Ona měla jednotu, která přichází s vrchu, to jest s nebe od Otce, která nemůže být vůbec trhána od toho, kdo ji přijímá ve svůj majetek, vždyť jí přísluší celá a zároveň pevná stálost.

Kdo Církev Kristovu dělí, nemůže vlastnit šat Kristův.

Opačně je tomu u Šalomouna. Když ten umřel a jeho království i poddaní měli být rozděleni, Achias prorok, potkav se na poli s králem Jeroboamem, roztrhl svůj plášť na dvanáct kusů, řka: „Vezmi sobě deset kusů. Neboť toto praví Hospodin: Ať, já vytrhnu království z ruky Šalomounovy a dám tobě deset pokolení; a dvoje pokolení zůstane pro služebníka Davida a pro Jeruzalém město, kteréž jsem vyvolil, abych tam položil jméno své.“ (1Kr 31, 32, 36)

Achias tedy roztrhl své roucho, když se dvanáct kmenů izraelských trhlo od sebe. Proto také, že lid Kristův se nesmí rozdělit, tunika jeho od vrchu všechna veskrze utkaná, od vlastníků není rozdělena. Nedělitelná, celičká a nepáraná poukazuje na pevnou svornost našeho lidu — (těch), kteří jsme Krista oblékli.

A snad tedy ohledně (ne) možnosti svěcení žen na jáhenky:

Argumentem pro nemožnost jáhenského svěcení žen (ve smyslu jáhenského stupně svátosti svěcení) je – velmi zjednodušeně a zkratkovitě řečeno – především

Foto: © Lucie Hornikova / Člověk a Víra

Jáhenství je součástí svátosti svěcení, a to jako „nekněžský“ stupeň. Jáhen není kněz ve smyslu svátostného kněžství, knězem v tomto smyslu je jen biskup a kněz.

argument historický, který je ovšem pro svátostnou praxi podstatný: ač jáhenky-ženy v dějinách církve skutečně byly, a to od dob biblických po řadu staletí, je zřejmé, že jejich služba nebyla stejná jako jáhnů-mužů a tím pádem mužů, a tak ani vnímání toho, kým ustanovené jáhenky jsou. Proto není možné světit ženy na jáhenky ve stejném smyslu jako muže na jáhny. Důvodem k tomu nesmí být ovšem jakékoli pohrdání že-

nami, znevažování jejich role v církvi či něco podobného a ani neobstojí nějaké (pseudo)filosofické argumenty ohledně rolí mužů a žen. Stejně jako neobstojí argument pro jejich svěcení, že dnes je jiná doba, jiné chápání rolí a podobně. Nejjednodušším argumentem pro nemožnost svěcení žen na jáhenky, při vší úctě k nim, je skutečně argument biblický a historický (ve smyslu dějin svátosti): k jáhenství ve vlastním slova smyslu

v Novém zákoně bylo vybráno sedm (osvědčených) mužů (srov. Sk 6,1-6), a i když jáhenky byly později také, o „ženách v této službě“ hovoří už svatý Pavel (srov. 1Tim 3,11), skutečně neměly ani v Novém zákoně ani v následných dějinách církve tu stejnou (liturgickou, pastýřskou, učitelskou a církevně správní) roli jako jáhni-muži. Nehledě na to, že přinejmenším část teologů je přesvědčena, že pod „definitivní pravdu“ (o které se již nediskutuje), že ženy nikdy nemohou přijmout kněžské svěcení, jak sv. Jan Pavel II. stanovil ve svém apoštolském listu *Ordinatio sacerdotalis* z roku 1994, patří i nemožnost jáhenského svěcení žen, a to pro jednotu svátosti svěcení. Nicméně je určitě možné teologicky bádát a teologicky diskutovat, zda jáhenky nemohou být nějakou jinou ustanovenou službou v církvi. Ovšem určitě ne jako jáhni v ženském provedení, nejspíš také ne jako součást svátosti svěcení, ale možná jako samostatná služba v církvi, určená právě ženám k tomu povoláním.

P. Jan Houkal

*ThLic. Jan Houkal Th.D.
farář, Římskokatolická farnost u kostela
Nejsvětějšího Srdce Páně v Praze*

KULTURA A CIVILIZACE

Fiktivní filosofické rozhovory o nefiktivních problémech

N: Co si vy, filosofové, myslíte o člověku? Za koho ho považujete? Pokud je mi známo, existuje mnoho filosofických škol a směrů. Lze tedy očekávat velmi pestrou nabídku odpovědí, v nichž bude nesporné se vyznat. Mohl bys mě s touto problematikou seznámit?

F: Pokuším se o to. V dějinách filosofie se skutečně vynořilo mnoho interpretací bytostné povahy člověka. V určitém ohledu se většina myslitelů v jejím chápání shoduje, ale tento myšlenkový soulad má své hranice. Snad všichni filosofové by se podepsali pod tvrzení, podle něhož je člo-

věk *živochem rozumným*. Jen málokdo z nich by negoval, že živočišná tělesnost náleží k naší lidské identitě. Díky ní jsme začlenění do animální říše a všichni živočichové jsou našimi více či méně vzdálenými příbuznými. Uvedené začlenění do živočišné sféry však není úplné. Člověku

je totiž vlastní rozum, jímž se z této sféry naopak vyčleňuje. Rozumnost neboli vlastnění schopnosti rozumu je rozlišujícím, specifickým znakem lidského bytí. Zatímco znak živočišnosti nás s ostatními živočichy spřizňuje, znak rozumnosti (rationality) nás od nich odlišuje a vzdaluje. Chceme-li tudíž pochopit, kdo je člověk, musíme si vyjasnit, co je to lidská racionalita. Jenže právě zde začínají velké potíže. Existuje mnoho interpretací racionality a následkem toho i bytostné povahy člověka. Někteří odvozují racionalitu z lidské živočišnosti a tvrdí, že se jedná o pouhou funkci našeho organismu. Jiní trvají na meta-živočišné povaze naší racionální schopnosti. V tomto směru proti sobě stojí materialisté a spiritualisté. Máme-li uvést jen namátkou nějaké jejich zástupce, nalézáme je v každé době. V antice stáli na straně materialistů Démokritos a Epikuros, na straně spiritualistů Platón a Aristoteles. V moderní době byla prvně jmenovaná pozice hájena Nietzsche, Marxem či Freudem, druhé stanovisko bránili Descartes, Pascal nebo Maritain. Jistě tě nepřekvapí, že se jejich pojetí člověka diametrálně rozcházejí.

N: To je mi jasné. Vidíš tedy nejzákladnější rozdíl mezi různými antropologickými koncepcemi v linii oddělující materialismus a spiritualismus? V neslučitelnosti materialistického a spiritualistického chápání člověka?

F: Přesně tak. Nyní zřejmě očekáváš, že se pustím do obhajoby spiritualismu neboli do argumentace ve prospěch duchovně-tělesné povahy lidského bytí. Tímto směrem bychom mohli naši diskusi bezpochyby odvíjet, ale prozatím se naznačenému problému můžeme vyhnout a vydat se jinou cestou, po níž by mnoho filosofů z různých škol mohlo kráčet společně.

N: Jsi propagátorem filosofického ekumenismu? Zajímavé! Pochlub se svým příspěvkem do programu sblížení různých filosofických pojetí člověka.

F: Nechci v tobě vzbuzovat žádná přehnaná očekávání. Dříve či později filosofové stejně dospějí na rozcestí, na němž se vydají do různých stran. Ale pojďme sledovat ten úsek cesty, který by mohli absolvovat společně bez vyhrocených sporů. Jestliže se všichni shodnou na tom,

Foto: sasint / Pixabay

Naštěstí měl rozum. Začal si sám vyrábět ochranu pro své zranitelné tělo – ošacení, obydlí, nástroje a zbraně. Zúročil svůj um k pěstování plodin a chovu užitných zvířat.

že člověku je vlastní rozum, mohli by dojít i ke konsenzu ohledně některých jeho činností. Mít rozum znamená disponovat určitou výhodou ve srovnání s ostatními živočichy. Protože zvířata rozum nemají, nedokáží konat to, co koná člověk. Jejich možnosti jsou velmi omezené. Je zde ale ještě jiný pohled. Rozumová kapacita člověku přináší také jisté nevýhody, kterých jsou nerozumní tvorové ušetřeni. Toho si byli vědomi již lidé antiky a vyjádřili to v podobě mýtu. Platón nám v jednom ze svých dialogů tento mýtus přibližuje. Určitě si vzpomínáš, že jsme o tom již jednou mluvili, ale připomeňme si to ještě jednou. Bohové pověřili titánské sourozence Epimethea a Promethea, aby vybavili živočichy schopnostmi, které jim budou užitečné při jejich životě v přírodě. Epimetheus přemluvil Promethea, aby toto rozdělení darů nechal na něm a spokojil se až s finální revizí jeho díla. Prométheus souhlasil a Epimetheus se dal do práce. Nebyl však příliš prozíravý, k jeho vlastnostem patřilo, že jednal dříve, než myslel. Rozděloval schopnosti jednotlivým živočichům neuváženě, takže když přišla řada na člověka, zjistil, že mu již žádné nezbyly. Člověk tak zůstal nevybaven pro život v přírodě. Zatímco ostatní živočichové se díky svým darům dokázali plně integrovat do svého biologického prostředí, člověk se ocitl uprostřed přírody jako cizinec a vyděděnec. Jeho živočišní příbuzní

dokázali dobře snášet drsné klima, stavěli si svá obydlí či pro sebe nacházeli vhodné úkryty. Země jim vydávala potravu v hojnosti, a pokud se ocitli v ohrožení, měli k dispozici přirozené obranné prostředky – zuby, drápy, ostny a další, mnohdy velmi sofistikované defenzivní mechanismy. Jejich instinkty byly jisté a velmi spolehlivé. Člověk zůstal v tomto ohledu zcela nevybaven. Jeho instinkty byly mnohem slabší a ve všech jmenovaných určeních za svými živočišnými příbuznými zaostával. Příroda už pro něj nebyla domovem, v němž by se mohl klidně zabydlet, nýbrž hrozbou, na kterou musel urgentně zareagovat. Naštěstí měl rozum, o nějž se nyní musel opřít a aktivovat ho, aby všechny zmíněné nedostatky překonal. Začal si sám vyrábět ochranu pro své zranitelné tělo – ošacení, obydlí, nástroje a zbraně. Zúročil svůj um k pěstování plodin a chovu užitných zvířat. Musel si zkrátka poradit sám, neboť příroda, personifikovaná v postavě Epimethea, ho nechala na holičkách.

N: To je hezký příběh. Netušil jsem, že by mýtus mohl vrhat tak ostré světlo na situaci člověka ve světě. Když se Platón uchýlil k prezentaci tohoto mýtu, musel tím určitě sledovat nějaký filosofický cíl. Proč se vlastně vyjadřuje mytickým způsobem, když je filosofem a s mytickou interpretací skutečnosti a člověka se z principu rozešel?

F. Chtěl názorně ukázat, že člověk

Foto: Radek Hanskut / Člověk a Víra

Člověk se snaží kultivovat a civilizovat sám sebe, své vztahy k druhým lidem a prostředí, v němž žije.

musí aktivovat svoji racionalitu, tedy schopnost, která z něj činí lidskou bytost, aby v přírodě vůbec přežil. Osvětлил, proč se nemohl jednoduše spolehnout na svou přirozenou výbavu jako ostatní živočichové. Tento základní způsob racionálního jednání není ničím jiným než *kulturní a civilizační* činností člověka. Jestliže archeologové narazí na opracované předměty, na nástroje, zbraně a obydlí, mají jistotu, že odhalili dávné pozůstatky činnosti kulturní a tedy racionální bytosti. Pro nás je nyní důležité si uvědomit, že člověk tuto činnost vyvíjí primárně proto, aby se udržel v existenci. Avšak u tohoto elementárního cíle se nezastavuje. Svůj rozum nepoužívá jenom proto, aby uhájil holý život uprostřed drsné a nevlídné přírody, nýbrž i proto, aby dosáhl jeho určité úrovně. Rozvíjí svou kulturně–civilizační aktivitu k zajištění patřičné *kvality života*.

N: To je zajímavé. Doposud mě napadlo, že bych měl o kultuře a civilizaci přemýšlet tímto způsobem. Vždycky jsem je chápal jako něco automaticky daného, jako něco, co tu prostě je a nevztahoval jsem je k nějakým hlubším důvodům, které by byly zakódovány v přirozenosti člověka.

F: A přitom je to naprosto nezbytné. Mám za to, že filosofové různých škol by

se v těchto úvahách mohli vzájemně shodnout. Pojdme však dále. Když jsme si alespoň základně nastínili, proč člověk buduje kulturu a civilizaci, zastavme se u těchto pojmů a pokusme se je lépe uchopit. Řekli jsme, že kulturně–civilizační činností člověk sleduje dva cíle – uhájení své existence a navyšování kvality svého života. Tento druhý cíl vlastně znamená, že se člověk snaží kultivovat a civilizovat sám sebe, své vztahy k druhým lidem a prostředí, v němž žije. Kultura a civilizace tedy v sobě nesou něco eminentně pozitivního. Smyslem kultury a civilizace je kultivovat a civilizovat. Mohli bychom tedy například tvrdit, že čím vyspělejší bude civilizace, tím civilizovanější a kulturnější bytosti se v ní budou nacházet.

N: Jsem ochoten připustit, že kultura a civilizace jsou pro člověka pozitivními hodnotami. Ale to, co jsi řekl naposled, mi nějak nesedí. Nezdá se mi, že by existovala nějaká přímá úměra mezi úrovní civilizace a civilizovaností lidí, kteří v ní žijí.

F: Tvoje pochybnost je opodstatněná. Někdy se pojmy kultury a civilizace používají jako synonyma, avšak takové pojetí je mylné. Mám-li dát tvé intuici konkrétní podobu, stačí poukázat ke stavu, který je typický pro naši dnešní dobu. Západní společnosti představují vyspělou vědec-

ko–technickou civilizaci, která se neustále a s neuvěřitelnou rychlostí rozvíjí. Musíme nicméně zároveň konstatovat, že se v ní otevírá stále větší prostor pro existenci velmi nekulturních, ba primitivních lidí. Dnes už není nic výjimečného potkat člověka, který se vyzná v té nejmodernější technice, je schopen ji bravurně používat či dokonce i produkovat, ale z hlediska kulturního je naprosto zanedbanou bytostí primitivních způsobů. Jak je to možné? Je to kromě jiného působeno tím, že civilizace se opírá o tranzitivní činnost člověka, jíž se lidská bytost snaží ovládnout vnější přírodu, svoji tělesnost a dokonce i svoji mysl. Jde o techniku, která má člověku zjednat kontrolu nad uvedenými oblastmi a tato kontrola směřuje k jejich algoritmickému podmanění. Kultura je naopak produkována činnostmi, které nesměřují ke kontrole a ovládnutí, nýbrž k podpoře rozvíjení přirozeného potenciálu lidské bytosti. Jelikož je přirozený potenciál vlastní nejen člověku, ale i živočichům, rostlinám a anorganické skutečnosti, může být kultivační aktivita člověka obrácena všemi těmito směry. Není těžké nahlédnout, že kulturně–civilizační projekt člověka je docela riskantní podnik. Může se zdařit, ale může se z něj stát i něco velmi nebezpečného. Již lidé starověku si toto uvědomovali a snažili se nalézt strategie, které tato rizika eliminují anebo alespoň minimalizují.

N: Připadá mi to docela aktuální. Jak je možné, že již v antice lidé naráželi na tyto problémy? Domníval jsem se, že reflexe nad povahou kultury a civilizace je ryze moderní záležitostí.

F: To rozhodně ne. Nechme to na naši příští debatu. V ní se budeme zabývat Platónovým postojem ke škodám, které mohou člověku kultura a civilizace přivodit. Jde o situace, v nichž se již nejedná o jeho kultivaci a civilizování, ale naopak o jeho zpřimitivňování a barbarizaci.

Roman Cardal

PhDr. Roman Cardal, Ph.D., filosof

ZE STUDNY HLUBOKÝCH MOUDROSTÍ ANEB CÍRKEVNÍ OTCOVÉ K NEDĚLNÍMU EVANGELIU

3. května – 4. neděle velikonoční – neděle Dobrého pastýře
spojená s modlitbou za nová povolání k duchovnímu stavu –
Evangelium podle Jana 10,1–10

Jan Zlatoústý

Pán napomínal Židy kvůli jejich slepotě (Jn 9,39–41). A proto, aby neřekli „ne, pro naši slepotu nejdeme za Tebou, ale odvracíme se od Tebe jako od pomýleného člověka“, chce ukázat, že není blázen, ale pastýř. Ukazuje, kdo je zloděj, kdo pastýř. Naráží přitom skrytě na ty, kteří byli před ním, a konečně i na ty, kteří budou po něm, na Antikrista a falešné mesiáše. Jako bránu označuje Písmo. To otvírá poznání Boha, chrání ovce, stáda a zabraňuje vstupu heretikům. Kdo tedy nejde skrze Boží slovo, ale hledá si cestu jinde, sejde z ní a bude zlodějem. Přelézá, ne vchází, jde jinudy, nikoli hlavní branou. Ježíš Kristus je branou, pastýřem a dveřmi. Přivádí nás k otci.

Augustin

Je mnoho těch, kteří si o sobě myslí, že jsou dobrými lidmi. Dodržují příkazy zákona, ale jsou spíše ve svém chování farizei. Tohle vše ale dělají nadarmo, když neví, k jakému cíli byli povolání a proč to vše přikázané mají vykonávat. Proto Pán sdělil všem ono podobenství o stádu a o bráně, kterou se do ovčince vchází. Tedy ať Židé nebo heretici říkají: žijeme dobře. Ale k čemu je to dobré, když vchází jinudy než branou? Dobrý život je naším prostředkem k tomu, abychom došli k životu věčnému v nebeské blaženosti, s Boží pomocí.

Branou vchází ten, kdo vchází skrze Krista, kdo ho následuje v utrpení, kdo zná Kristovu pokoru. Neříká se ti: buď menším, než jsi, ale uznej, kým jsi.

Alcuin

Je to, jako by řekl: je dobře, že ovce neposlouchají zlodějův hlas. Zloděj přichází

Foto: R. Albrecht / Člověk a Víra

proto, aby kradl a neprávem si přivlastnil cizí věc. Neučí o Kristových přikázáních, ale přesvědčuje je, aby žili podle jeho, zlodějova, příkladu. Dodává se, že to dělá pro to, aby zabíjel a ničil skrze zlou nau-

ku duše a odloučil je od pravé víry, aby je zničil ve věčném zatracení.

(přeloženo, zpracováno a redakčně upraveno podle www.catena aurea.sk)

NÁBOŽENSKÁ SVOBODA V NOUZOVÉM STAVU

Text reflektuje právní stav k 22. dubnu 2020.

Foto: Bill Oxford / Unsplash

V současné době vládne v České republice režim nouzového stavu; způsob, jakým zasahuje do lidských životů se podobá stannému právu. Tento text píše v důvěře, že vláda postupuje v zájmu dosažení legitimního cíle (zmírnění průběhu epidemie) a k jeho dosažení volí ze svého hlediska přiměřené prostředky. Přesto nelze přehlédnout, že Listina základních práv a svobod byla fakticky dočasně odsunuta stranou a meze většiny základních práv jsou nyní upravovány mimořádnými opatřeními ministerstva zdravotnictví, která nemají dokonce ani povahu právního předpisu. Některá omezení, jimž jsme nyní vystaveni, omezují ústavně zaručené svobody více, než jak učinily totalitní režimy, s nimiž měla naše země ve 20. století zkušenost.

V tomto stavu jsme se ocitli prakticky ze dne na den. Je těžké se zorientovat, co je povoleno a co nikoliv. Cílem tohoto textu je nabídnout odpovědi na otázku, jak současný stav zasahuje do našich náboženských práv. Soustředím se přitom

výhradně na úpravu státního práva a odhlížím od případných přísnějších církevních pravidel.

Kdo ví, co platí?

Předem je třeba varovat, že dát jednoznačné odpovědi je velmi složité. Za několik týdnů trvání nouzového stavu jsme byli svědky snad všech „způsobů, jak nespět při tvorbě práva“, o nichž píše Lon L. Fuller v dnes již klasické knize *Morálka práva*. Vyhlášená pravidla si navzájem odporují (např. současně jsou otevřeny hobbymarkety a současně je zakázáno je navštívit), používají nejasnou a nejednoznačnou terminologii (např. co vše je základní životní potřeba člověka, když příkladný účet uvádí krmivo pro zvířata), samotná dikce pravidel není srozumitelná ani jejich autorům (srov. spor o to, zda mohou kadeřnice docházet za zákazníky), jsou extrémně nestálá v čase, takže než pravidlo zaznamenáte, již platí jiné (např. změny času pro výlučné nakupování důchodců). Problematický je

způsob veřejného vyhlášení pravidel (někde na webu ministerstva, nikoliv ve Sbírce zákonů) a dokonce jsme se setkali s dočasně utajeným mimořádným opatřením (zveřejněno bylo dva dny po schválení a den po účinnosti, tedy dni, kdy již byla povinnost se jím řídit). Situaci nepomáhá ani to, že není jasné, jak budou mimořádná opatření úředně vykládána (tedy např. co z nich policie vyčte) nebo, že vyžadují absurdní jednání (viz dočasná povinnost používat roušku v automobilu, i když jsou v něm pouze členové domácnosti).

Neříkám, že to není pochopitelné. Alespoň v prvních týdnech nouzového stavu bylo. Opatření byla logicky šita rychlou jehlou a nejsou přirozeně dokonalá, ovšem v důsledku toho nemáme jistotu, jaká pravidla platí.

Zavřené kostely

V posledních týdnech jsme se mnohokrát setkali s úvahami o církvích „v době zavřených kostelů“. Ovšem kostely v České republice nikdy zavřeny nebyly. Vláda uzavřela řadu podnikatelských provozoven, hudební a společenské kluby, zábavní zařízení, veřejné knihovny a galerie – ovšem kostely nikoliv.

Pravdou je, že nějakou dobu nebylo jasné, zda lze otevřený kostel navštívit. Stát nám všem přikázal „pobývat v místě svého bydliště“ a svůj pohyb mimo bydliště omezit jen na nezbytně nutnou dobu a uskutečňovat jej pouze za výslovně povoleným účelem. Následný vývoj ukázal, že návštěva kostelů možná byla a je. Od 27. dubna pak výslovně platí, že „kostely/sbory mimo bohoslužeb zůstávají otevřené pro osobní modlitbu a individuální duchovní péči“. Nic nám tedy nebrání navštěvovat a adorovat eucharistického Krista v kostele.

Individuální duchovní péče

Po celou dobu mimořádného stavu existuje

tovala ze zákazu volného pohybu osob výjimka pro poskytování individuální duchovní péče a služby. Duchovní tedy vždy mohli chodit za věřícími do domácností, roznášet Eucharistii, zpovídat či sloužit v rodinách bohoslužby. Mohou tak činit i nadále.

Nejasnost existovala pouze ohledně toho, zda mohou věřící individuálně přicházet za duchovními do kostela či na faru. Doslovný výklad mimořádných opatření vedl k závěru, že spíše nikoliv – podobně si je vyložila i Česká advokátní komora, když uvedla, že advokát klienta navštívit může, ale klient advokáta nikoliv. Dnes již takový výklad není udržitelný a od 27. dubna bude tato možnost výslovně povolena. Můžeme tedy chodit do kostela či na faru ke zpovědi, duchovnímu rozhovoru či přijmout Eucharistii.

Bohoslužby

A jak je tomu s účastí na mši svaté? V období od 10. března do 15. března platilo omezení počtu osob na „náboženských akcích“ (nejdříve 100, později 30). Od 15. března bylo toto omezení nahrazeno zákazem volného pohybu. Jeho dopad na konání bohoslužeb s účastí lidu není úplně jasný. Většinou se přijímalo stanovisko (a vláda jej tak také prezentovala), že byly zakázány; některé odvážnější výklady jejich konání za určitých okolností připouštěly (například bohoslužby konané za zavřenými dveřmi apod.). Dnes je však tato situace minulostí a od 27. dubna platí, že bohoslužeb se smí účastnit nejvýše 15 osob. Číslo se prý bude postupně zvyšovat. Současně je třeba zachovávat další podmínky: dvoumetrové rozestupy účastníků bohoslužby (s výjimkou členů domácnosti), dezinfekce rukou, nošení roušky, vynechání pozdravu pokoje, dezinfekce lavic a klik apod.

Stejná pravidla platí také pro křty a svatby. V případě pohřbů omezení počtů neplatí.

Pacienti v nemocnicích

Duchovní péče o pacienty v nemocnicích nebyla žádným z mimořádných opatření omezena. Návštěvy duchovních ve zdravotnických zařízeních tak nejsou ani z části zakázány. V případě ohrožení života pacienta pak zákon o zdravotních

Foto: Martina Rehorova / Člověk a Vira

službách výslovně stanoví, že návštěvu duchovního odepřít nelze.

Naopak problematická je situace v zařízení sociálních služeb, jako jsou například domovy důchodců. Potřebná legislativa chybí a duchovní za klienty docházejí v režimu běžných návštěv; ty jsou v současné situaci zakázány. Zákaz lze přelomout jedině odvoláním se na ústavně zaručená práva klientů zařízení sociálních služeb – uplatnění takové argumentace však není ani jednoduché ani praktické a může vyžadovat soudní řízení.

Jsou omezení protiústavní?

Výše uvedený souhrn toho, co je povoleno a co nikoliv, je založen na výkladu obsahu jednotlivých mimořádných opatření. Dnes se již mezi právníky diskutuje o tom, že mnohá v nich zakotvená pravidla jsou protiústavní. Je zcela legitimní ptát se, zda tak radikální zásah do náboženských práv byl (a stále je) na místě. Jak zaznělo o Velikonočním triduu v jednom kostele: bohoslužby nezakázal ani Hitler, ani Stalin.

Mimořádná opatření, která ochromují prakticky celý společenský život, jsou výsledkem redukcionistického pohledu na člověka, jenž je chápán pouze jako biologická jednotka – živé tělo. To vede k absolutizaci epidemiologického hlediska a k opomenutí toho, že lidský život má také další rozměry: společenský, duševní, duchovní... Pro mnohé z nás je duchovní stránka života podstatná. Neměli bychom se proto bát ozvat, když vláda

dává přednost hobbymarketům a psím salonům před kostely. Ministři nejednou zdůvodňovali uvolnění opatření tím, že dostali mnoho e-mailů či telefonátů od lidí, kteří se jich dožadovali.

Dodatek

V době po odeslání tohoto článku redakci zrušil jako nezákonná některá opatření ministerstva zdravotnictví Městský soud v Praze. Mimo jiné také opatření omezující volný pohyb, tedy ta, jež omezují také náboženská práva. Ukazuje se, že jejich kritika byla na místě. Soud opatření zrušil z důvodu nedostatku kompetence ministerstva k takovým krokům, nemusel je tedy ani posuzovat z obsahového hlediska. Součástí zrušeného opatření je také omezení počtu účastníků na bohoslužbách na 15 osob s účinností od 27. dubna.

Lze očekávat, že zrušená mimořádná opatření budou nahrazena jiným právním aktem. Jejich obsah nelze nyní odhadovat. A jak ukazuje zkušenost, ani jejich zákonnost.

Jakub Kříž

JUDr. Jakub Kříž, Ph.D.
advokát a vysokoškolský pedagog

NÁRODY SE SVĚŘUJÍ PŘÍMLUVĚ MATKY BOŽÍ

„Dřív jsme si po příchodu domů vyzuli boty a sundali kabát, dnes je toho potřeba udělat před vstupem do domácího prostředí mnohem víc,“ sdělil ministr zdravotnictví Adam Vojtěch nedávno všem občanům. Ministerstvo připravilo přehlednou grafiku (s těmi grafickými moduly jsme teď vůbec v Česku moc dobří), co bychom měli udělat, když otevřeme dveře svých domovů – vyzout boty ještě venku, odložit roušku do igelitového, nepropustného sáčku, vydezinfikovat úplně vše, co používáme denně – klíče, mobily, brýle, tužky, klíčky..., svrchní šaty sundat a umýt si ruce, před převlečením do domácího oděvu vše, co jsme měli na sobě, okamžitě vyprat. Není toho málo. Ale chybí mi tam „přežehnat se svčenu vodou při odchodu i příchodu“ a „přání pokoje tomuto domu“. Při jednom z mnoha rozhovorů na téma opatření kvůli COVID-19 jsme si s jedním nejmenovaným dominikánským knězem notovali na téma: kéž bychom byli tak vzorně poslušní příkazům Božím jako jsme těm vládním. A kéž bychom byli tak příčinliví, abychom jim mohli vyhovět, i když je to velmi těžké, stejně jako jsme zasedli ke strojům a ušili si pomůcky, když jinak nebyly k sehnání. A kéž bychom tak bedlivě střežili ostatní, aby nesešli z cesty Bohem požehnané, jako hledíme na sousedy, zda dodržují všechny zákazy a omezení nařízené státem.

Když se hovoří o roli laiků v církvi, a to se hovoří dost často, bývá zdůrazňováno, že jejich vliv není zanedbatelný. A hle, je tomu tak! „1. května zasvětil italský biskup P. Marii svůj národ a zejména ty, kdo bojují s epidemií koronaviru a kvůli ní trpí. Slavnostní obřad proběhne na mariánském poutním místě v Caravaggiu v bergamské provincii, kte-

Foto: Zbyněk Šišpera / Člověk a Vira

rá byla epidemií nejvíce zasažená.

Mnoho jiných národů se svěřilo přímluvě Matky Boží již v prvních týdnech epidemie. Jak konstatuje předseda italského episkopátu kardinál Gualtiero Bassetti, v tomto případě biskupy přiměli k jednání laičtí věřící. „Pokud každý zná své místo, dobře využívá svěřené dary a vykonávání povolání, k němuž byl Bohem zavázán, věci se hýbou správným směrem.“

V našem pravidelném týdenním přehledu doporučených článků pro katolické čtenáře, který publikujeme každý čtvrtek na webových stránkách <http://rcmonitor.cz>, jsme tentokrát narazili na smutný závěr komentáře vatikánského analytika Andrea Gagliarducciho, který pro portál *Monday Vatican* uvádí, že „církve již neumí rozlišovat mezi lidmi a institucemi,“ s odkazem na způsob, jak reagovala na pandemii koronaviru a případy kardinálů Pella a Barbarina. „Je to paradoxní. Biskupové lidem nebyli nikdy blíže než nyní, nikdy nebyli tak viditelní.“

I papež se snaží být více na očích. Chybí však přítomnost Církve jako instituce. Každý biskup a kněz vystupuje osamoceně, bez koordinace, nedostává se silného, společného sdělení. Církve už není triumfální, nýbrž poddajná, a to i tenkrát, když poddajnost není namístě. Jako by už neměla co dalšího říci, přizpůsobila se jazyku světa,“ říká Gagliarducci.

Když jsme pořád zahlceni těmi zprávami o chorobách a ohrožení života, neodpusťme si upřít pozornost na Holandsko. Tam je nyní čerstvě možné legálně ukončit život pacienta s pokročilou demencí, který dříve požádal o eutanazii, ačkoli již není schopen vyjádřit pozdější případný nesouhlas. Tento nevratný rozsudek smrti, vykonaný právně-lékařskou cestou, potvrdil Nejvyšší nizozemský soud. Sv. Jan Pavel II. se kdysi ptal: „Jak by mohl člověk mít takovou pohrdavost člověka? Protože dosáhl bodu opovržení Boha.“

-zd-